

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENNEYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan pei yene yiibu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweivoo boi, diɔ laa di maamɛni la, yi di hwa ke jɛimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɔ kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan pei yeneyii hu bɔ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hɛmɛi iɔi hu jɛitɔwɔnuan diɔ.

A ke biɔɔa kele yepuɔ gehu bɔ maane gu hwanɔ tɛgɛ bɔi.

A ke bi kele hu nuan bɔwoo bɔ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele jɛikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii jaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene bi kele da nɔɔ kɔnɔn genɛi bɔ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa pei yene yii hu maa menɛi bai.

A ke gilɔɔahɔ tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɔ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkɔ, yili bɔ a ge bi kele diwɔɔ jaakɔn genɛ ɔ bo yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kɔma yinɔa di gɔl diɔ, maakweli, da hutɔ bɔ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan pei yeneyii hu di hee di kpanɔa kenaa kele bɔ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ jaawoobɔ kaa lai, yili kele bɔ gei yene bilibili gemɛi nɔ jaakɔn genɛi jɛi zea kaa Amɔlik bi hui, ɔ dɔn nɔa jɛi laa a pɔlɔ kpala nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu nɔn mɛinan yanɔn kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa pei yeneyii hu kepɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemɛni a nukan nɔa bɔ geɛ hwɔkɛli welikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn nɔo veelɛ 2

Dɔn jɛi huwoo kaa nukele bɔ tanɔn, gulɔju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu menɛi, gu kɔlɔ kepɔlɔ, gu lawoo, jaala menɛi kena bɔlɔ, kilɔɔahɛ huwu lɔpe, nei hu yii bo pɔlɔ bɔ, hɛn jɔlɔbo pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulɔnu da nenu yilipulu, ye ɔ ke bi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a bi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn jɛi huwoo kaa nukele bɔ tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa peli lɛɛi luɔlaa hu da tɔlaalaa hu, luɔlaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kpe.

Dɔn nɔo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mənəboi, di hwə kia pai meni paanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əle eyə melekpe ma.

Dən ηoo meida 6

Kene lpe gele, maane nu kele ηə kaa lonna, ə ke a gələn ηaa ma.

Dən ηoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tən niila je tənə mei. Nu kele hon bələ kaa tanən nukan maatən jei liila.

Dən ηoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pele la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dən ηoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ja, yi ηun və mai. A wwalaketi di maakwiya ηə ləiba gahwa meni ηə pələhu.

Dən ηoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ηə tian makəηə kititə gə pelela, əle dian ti ə ke a kələn ηaa ə make meni lpee daa zenwuən.

Dən ηoo boukəutanən 11

1. Nui lpee da menijəηə laahe ηuə, meniti hwa peli kei a jən, yi jən ti hwə kələn ni ponoja kitikepele la, maakəηənuaan jei ba.

2. Tən hwa peli nui lpe honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dən ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tən mə a laa nui ti mei, ə make a kwia.

Dən ηoo boukəu hweele 12

Nuta hwa naa lə məlan jii pələ hu, lə kpeli-kpeli, jei belən meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ pə.

Dən ηoo boukəu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibarələ, əle ə he niiba kenaa ηə ləi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi ləi lpe hu, ə make gbəə ləi, əle ə pənə ə ja gbəə ləi ti hu.

Dən ηoo boukəu naan 14

1. Nui lpe da jeikəu kəlu jeei, maala kaa jei ə maakilə ləi takpeli hu, yiyən nəiti a peli jee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa peli tegei meni nəηən kemun gbəəkəpə pə yi hwə ba ləi ηun ma menijəηən da kaala.

Dən ηoo boukəu ləli 15

1. Maala kaa nukele yei ə ləi lonna hələbo.

2. Di hwa peli ləlonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ηənə nu yei hwə ηə ləlonna maahwalin.

Dən ηoo boukəumeida 16

1. Nɛɛnu da hulɔnu da hɛli kpilayela da di lanɔyela da pɛli heei di kepɔ guloju hwɛ ma yeke la a huɔu meni, lɔlon na meni, ɔle yala pɛlɛ meni. Di pɛlie a di ke jiiɔo ti hu, ɔ make di taɔai lowai.

2. Legbɔɔba da laana be a hilɔtai laa ma.

3. Pɛlen mɛ ba a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɔle maala ka jɛi gbɔmayii ti da nɔi jɛitɔwɔ nuuan di maakɔɔn.

Dɔn ηoo boukɔumɛihweele 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hɛn gaa a bɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwɛ jɔlɔbo hɛn gulo jɛi.

Dɔn ηoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔwɔ kilipahia kei, niiba yiiɔo pɛlɛ hu. Mukulaa ba a pɛli niiba kalan gei, ɔ niiba yiiɔo juwu yii bo pɛlɛ hu.

Dɔn ηoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɔle yei ηɔ kilipahie le ɔ gweiwoɔbo, ɔ gilipuju kweli, ɔ jɔlɔbo ɔ nei nuta kpɛli ηaa diɔ kenakele yi jɔu hwa ke ju.

Dɔn ηoo bouhwweele 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ηundɔ ke, ɔle ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwɛ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hɔlɔbo ηɔɔ lɔi jɔawoɔbo meni hu, a wala ke a yaa kpini, ɔ ke nui a jɛe lemɛi.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ba ηɔɔ lɔi hu. Yiyɛn nuta hon bɔtlɔ hwa tɛɔe mɔlan ma.

3. Lɔlonnii kilipahia pɛlɛ bɔ lɔi jɔawoɔbo a kuloju. Gilipahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi jɔawoɔbo nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kɔle laamaawoo.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔuweele 22

Nu kele kemɛni a kpɔnjuyii bo mun mɛ ge, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti bɔ maane ɔ pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɔle meni kɔlɔn ηa.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo ke, ɔ niiba kolokɛ tɔlinmo da jɔaane pɛlɛ mɛi; ɔ ge hwɛ pa ke a nui kolo hwɛ ma.

2. Nu kekolo bɔ maane di zalama; ɔ ke a hulɔnu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuan maakɔɔna kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa jɛi ɔ viitɔ, ɔ niiba pɛlɛ ηaa ke. Ge kolo kei nowai jɛn ɔ ke a dɔɔ; ɔle yilipulu ηɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ηoo bouhwweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan jɛi ɲɔɔ yii ə kɛ a bɛliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di jaanɛ hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala jɛi kulo mɛni kele ba.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala kɛ jɛi, jɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kɛ jɛi, kalanɔnnaa a jɔlɔbo, a pɔlɔ, a wala keti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa jɛi yi maakpɔmaa ə bo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yɛi di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a pɛli kɛi logɛle ba, ə make a wɛlilon.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukɛle yɛi di jutɔ. Jutɔ ti hɔɲɔ hwə ma, yi kpɔ hwilɔn maakwɛli kɔwɔtɔ ba. Maanɛ kolo maakwɛli lakwɔli ə kɛ kɛna kɔlɛ. Maanɛ lakwɔli kɛnɛ kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kɔlɛ tɔwɔ, nui lɔpɛ gɛ hwana a kɛ jɛi.

2. Maakwɛli ɲun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa jɛi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya bɔ maanɛ ə wooman, jɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ lɔi kɔlɛ lowai, huwu ɲaa kɔlɛ lowai ə gɛ liila ə kɛ diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yɛi di di loni hutɔ pɔlɔ lɛn.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihweelɛ 27

1. Maala kaa nukɛle yɛi ə gɛti kɛ nɔi ɲɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɔ mɛi, ə pɛlima ə dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukɛle yɛi bɛlihen, gulohen, maa ə kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukɛle yɛi, ə gɛtikɛ, yɛ dɔn ɲooɲaa jɛi bo di lɛ di kpaalɔ mɛi.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli gɛti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bɔ a pɛli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yɛi yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔba laa, maala kele hɔlɔboɔ jɛn lɔ gaama, ya baa a mɔlaa diwɛi kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwə laa.

3. Maala ɲaa ti da lɛgbɔba ɲaa ti, gɛ pɔlɔ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ kele puɔ gɛba hwə mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ɲaa jɛi maamɛni piliju, yɛ nu ɲɔɔ tɔɔ gaa jɛi yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔba laa kuloi jɛi: yɛ ə kɛ a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.